

PER MAIL VERZONDEN

Adres : Bezuidenhoutseweg 105-113
2594 AC Den Haag
Telefoon : +31(0)70-3382700
E-mail : secretariaat@lto.nl
KvK : 40413400
Rekening : NL32 RABO 0357606760

Per e-mail: ministerInv@minInv.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. minister Schouten
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum : 2 juli 2020
Ons kenmerk: 200702/CD/MS
Onderwerp : **De route van herbezinning mestbeleid naar agrarisch bodembeheer voor boer, klimaat en biodiversiteit**

Geachte mevrouw Schouten,

Sinds eind 2018 bent u in dialoog met partijen uit de samenleving voor wat u noemt de 'herbezinning van het mestbeleid'. Uw ministerie heeft sindsdien een dialoog gevoerd met onder andere agrarisch ondernemers, land- en tuinbouworganisaties, waterschappen, drinkwaterbedrijven, milieu- en natuurorganisaties en regionale overheden. U heeft hiermee verwachtingen gewekt bij de betrokkenen, zo ook bij LTO Nederland. Wij hebben in gesprek met onze leden het plan '**De route van herbezinning mestbeleid naar agrarisch bodembeheer voor boer, klimaat en biodiversiteit**' uitgewerkt en we hebben deze samen met POV en NAJK in juni 2019 [gepresenteerd](#). Onze denklijnen hebben we uitvoerig met medewerkers van uw ministerie gedeeld en toegelicht. Ook zijn we het gesprek met andere partijen aangegaan. Na een fanatieke start eind 2018, is het echter al vele maanden stil rond het traject van de herbezinning: wij ervaren dat uw ministerie terughoudend is geweest om door te praten over de door ons aangedragen denklijnen. Ook hebben wij geconstateerd, dat eerder aangekondigde Kamerbrieven over dit onderwerp meermaals zijn uitgesteld en dat overleggen in de Tweede Kamer over dit onderwerp al een aantal keren op het laatste moment zijn geannuleerd. Dit baart ons grote zorgen.

Dit des te meer omdat op een aantal items er juist een verkeerde kant op lijkt te worden bewogen: zie bijvoorbeeld de extra eisen die worden gesteld aan mestaanwending gekoppeld aan derogatie en de voermaatregelen 2020 gekoppeld aan stikstof. In onze optiek worden onnodige- en onuitvoerbare middelvoorschriften afgekondigd, in plaats van dat we samen werken naar het doel van kringlooplandbouw. U schrijft in uw recente Kamerbrief van 22 juni dat u verwacht voor het aankomende zomerreces de contouren voor het toekomstig mestbeleid aan de Kamer toe te sturen. Daarom hechten wij er vanuit LTO Nederland waarde aan, u dringend opnieuw te attenderen op het belang van deze herbezinning voor alle boeren en tuinders in Nederland.

Zet de bodem en de boer centraal en realiseer systeemverandering

Goed bodembeheer is de basis voor de land- en tuinbouw. De laatste jaren werken verdere aanscherpingen in het generieke mestbeleid niet mee aan het bereiken van een betere bodemkwaliteit in Nederland. De focus moet ons inziens worden verlegd naar bodembeheer, gericht op het sluiten van kringlopen. Daarbij hoort ook het zoveel mogelijk effectief benutten van dierlijke mest en groene grondstoffen. Gezien de grote diversiteit in de Nederlandse land- en tuinbouw, moeten generieke maatregelen plaats kunnen maken voor meer bedrijfsspecifieke maatregelen om doelgericht te werken. Dit kan door het vakmanschap van boeren en tuinders centraal te stellen. In ons plan geeft LTO Nederland een stevig pleidooi voor meer ruimte aan het vakmanschap en ondernemerschap van de Nederlandse boer en tuinder. Het bodembeheer staat hierin centraal. LTO Nederland pleit onder meer voor een 2-sporen-benadering waarbij ondernemers op bedrijfsniveau een keuze maken tussen een generieke (forfaitaire) óf een specifieke (maatwerk) benadering. Deze fundamentele systeemwijziging is volgens LTO Nederland cruciaal. In het specifieke-spoor ontstaat extra maatwerk met als doel om de bodem en gewassen beter te voeden. Digitalisering en certificering kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen in het streven naar het sluiten van de bedrijfsbalans. Zoals u weet zetten wij als sector constructieve stappen voorwaarts in het dossier 'Samen werken in een eerlijke keten'. Wij bieden zelf oplossingen in de keten en op private basis waar dat kan: want ook wij willen solide oplossingen. Op een aantal terreinen rond wet- en regelgeving moeten we echter gezamenlijk optrekken. De inzet van LTO Nederland in de herbezinning van het mestbeleid is een samenhangend geheel waaruit door de overheid niet vrijblijvend 'geschopt' kan worden en waarbij zowel overheid als bedrijfsleven worden geacht te 'leveren'. LTO Nederland ziet het als een serieuze kans om het beleidsonderdeel 'mest' te hervormen, en hiermee ook concrete invulling te geven aan het concept Kringlooplandbouw.

Concrete resultaten nodig

LTO Nederland heeft de afgelopen tijd de volgende oproepen en handreikingen aan u en uw ministerie gedaan:

- Optimaal gebruik van (producten uit) dierlijke mest is hét voorbeeld van kringlooplandbouw;
- Uitvoering klimaatakkoord vergt noodzakelijke keuzes in mestbeleid: gewasderogatie en 'koolstofbemesting';
- Op nationaal niveau wordt alle mest die niet passend is voor de Nederlandse vraag verwerkt tot kwaliteitsproducten voor telers in binnen- en buitenland;
- Bedrijfsspecifieke bemesting middels een balansmethodiek (KringloopWijzer, NutriëntenBalans) op basis van opbrengst en kwaliteit is een keuze;
- Gestructureerde borging in de keten of regio (private certificering) sturend op milieudoelen, gegarandeerde mestverwerking of vaste (regionale) afzet moet leiden tot ruimte voor ondernemers.

Zoals het een organisatie van ondernemers betaamt willen wij doorpakken, we ondervinden echter te weinig daadkracht en resultaatgerichtheid bij uw ministerie. Als praktische voorbeelden; (1) de aanvullende praktijkpilots voor gewasderogatie waar wij al jaren om roepen draaien nog steeds niet en (2) ook de pilots met extra fosfaatruimte voor bodemverbeteraars zijn nog steeds niet gestart.

Integrale aanpak

Het thema Mest en Mineralen is sector- en dossieroverstijgend. Op de bedrijven van onze leden komen dossiers als klimaat, biodiversiteit, natuur, ruimtelijke inrichting, grond- en oppervlaktewater, bodem, lucht, mest en gewasbescherming allemaal samen. Geen 23 adviseurs of 18 beleidsambtenaren op een dossier. Nee: alles tegelijk op het erf of op het land! En dat samen met de dagelijkse praktische aandacht voor dieren, gewassen en bodem. En natuurlijk de zorg om inkomen en rendement. Gezond boerenverstand stuurt ons samen naar Kringlooplandbouw. Maar hokjesgeest, vergaande juridisering, meer en meer middelvoorschriften en te weinig oog voor de diversiteit in de praktijk zorgen voor een omgekeerde beweging. Slaan we alsnog de goede weg in?

Met klem vragen wij u bij de brief over de uitkomsten van de herbezinning van het mestbeleid de juiste afslag en snelheid te kiezen, en hiermee voldoende helderheid te bieden voor de uitwerkingen die op korte termijn plaatsvinden in trajecten als het 7^e Actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (en de eerstvolgende derogatieaanvraag), de komende Stroomgebiedsbeheersplannen uit de Kaderrichtlijn Water, de Stikstofaanpak ten behoeve van de uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Uitvoering van het politieke Klimaatakkoord.

Geef onze leden een doel en bied ze perspectief.

Met belangstelling kijken wij uit naar de aangekondigde brief.

Met vriendelijke groet,

Wim Bens
Waarnemend Voorzitter LTO Nederland

Claude van Dongen
Portefeuillehouder Bodem- en Waterkwaliteit